

УДК 364-78:005.8(430)=161.2

DOI <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.5.8>

Катерина КИРИЛОВА

соціальний працівник, відділ сприяння молоді, Департамент у справах молоді, міська адміністрація, вул. Курт-Шумахера, 2, м. Гертен, Німеччина, 5699

ORCID: 0009-0009-1440-3955

Олена КОЛОМІЄЦЬ

доктор філософських наук, доцент кафедри освітнього і соціокультурного менеджменту та соціальної роботи, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, бул. Шевченка, 81, м. Черкаси, Україна, 18031

ORCID: 0000-0002-1343-4268

Тетяна ДЕМИДЕНКО

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри освітнього менеджменту, арт менеджменту і соціальної роботи, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, бул. Шевченка, 81, м. Черкаси, Україна, 18031

ORCID: 0000-0003-4864-1512

Тетяна ГОРДЕЄВА

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри освітнього і соціокультурного менеджменту та соціальної роботи Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, бул. Шевченка, 81, м. Черкаси, Україна, 18031

ORCID: 0000-0002-4586-4510

Бібліографічний опис статті: Кирилова, К., Коломієць, О., Демиденко, Т., Гордєєва, Т. (2025). Соціальні проєкти з підтримки переселенців у Німеччині та система їх моніторингу. *Ввічливість. Humanitas*, 5, 64–74, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.5.8>

СОЦІАЛЬНІ ПРОЄКТИ З ПІДТРИМКИ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ У НІМЕЧЧИНІ ТА СИСТЕМА ЇХ МОНІТОРИНГУ

Соціальна робота з переселенцями в умовах міграційної кризи, спричиненої повномасштабною війною в Україні, набуває особливого значення як на рівні гуманітарної допомоги, так і в довгостроковій перспективі їх інтеграції в нове соціокультурне середовище. Акцентовано увагу на тому що, соціальні проєкти посідають ключове місце у системі підтримки переселенців з України в Німеччині, знижують ризики їх ізоляції та маргіналізації. Проєкти орієнтовані на стабілізацію психоемоційного стану переселенців, їх професійну підготовку, перекваліфікацію, подолання мовних бар'єрів, ознайомлення з німецькою культурою. Моніторинг соціальних проєктів виступає ключовим інструментом управління якістю послуг, адаптації до змін потреб цільової групи та оцінювання результативності інтеграційної політики.

Метою дослідження є аналіз соціальних проєктів Німеччини щодо підтримки українських переселенців, опис моделі їх моніторингу. Методи дослідження: аналіз наукової літератури, міждисциплінарних звітів, емпіричних матеріалів; структурно-функціональний аналіз систем моніторингу; порівняльний аналіз практик соціальної інтеграції; вивчення кейсів (case studies) регіональних і федеральних програм.

У статті розглянуто модель моніторингу соціальних проєктів, що діє в Німеччині (на державному, науковому і громадському рівнях), а також описано її принципи, методи, інструменти та індикатори. Наведено конкретні приклади реалізації моніторингових механізмів. Зроблено висновок, що німецький досвід впровадження соціальних проєктів і їх моніторингу у сфері соціальної роботи з переселенцями демонструє високий рівень інституційного розвитку, але потребує подальшої участі представників цільової групи в оцінювальних процесах,

гнучкою оновлення індикаторів та посилення обміну практиками між федеральними землями. Моніторинг у цьому контексті не лише виконує функцію оцінки, а й сприяє соціальній інклюзії та сталому розвитку.

Ключові слова: переселенці, соціальна робота, соціальні проекти, моніторинг, модель моніторингу соціальних проєктів.

Kateryna KYRYLOVA

Social Worker, Division for Youth Support, Department of Youth Affairs, Municipal Administration, Kurt-Schumacher-Straße 2, Gelsenkirchen, Germany, 5699

ORCID: 0009-0009-1440-3955

Olena KOMLOMIETS

Doctor of Philosophy, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Educational Management, Art-Management and Social Work, Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy, 81 Shevchenko blvd., Cherkasy, Ukraine, 18031

ORCID: 0000-0002-1343-4268

Tetyana DEMYDENKO

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Educational Management, Art-Management and Social Work, Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy, 81 Shevchenko blvd., Cherkasy, Ukraine, 18031

ORCID: 0000-0003-4864-1512

Tetiana HORDIIEVA

Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer at the Department of Educational Management, Art-Management and Social Work, Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy, 81 Shevchenko blvd., Cherkasy, Ukraine, 18031

ORCID: 0000-0002-4586-4510

To cite this article: Kyrylova K., Komlomiets O., Demydenko T., Hordiieva T. (2025). Sotsialni proiekty z pidtrymky pereselentsiv u Nimechchyni ta systema yikh monitorynhu [Social projects for supporting displaced persons in Germany and their monitoring system]. *Vvichlyvist. Humanitas*, 5, 64–74, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.5.8>

SOCIAL PROJECTS FOR SUPPORTING DISPLACED PERSONS IN GERMANY AND THEIR MONITORING SYSTEM

Social work with displaced persons in the context of the migration crisis caused by the full-scale war in Ukraine has gained particular significance both in terms of humanitarian assistance and in the long-term perspective of their integration into a new socio-cultural environment. It is emphasized that social projects occupy a key place in the system of support for displaced persons from Ukraine in Germany, as they reduce the risks of isolation and marginalization. These projects are aimed at stabilizing the psycho-emotional state of displaced persons, providing professional training and retraining, overcoming language barriers, and familiarizing them with German culture. The monitoring of social projects serves as a crucial instrument for managing the quality of services, adapting to the changing needs of the target group, and evaluating the effectiveness of integration policy.

The purpose of the study is to analyze Germany's social projects aimed at supporting Ukrainian displaced persons and to describe the model of their monitoring. The research methods include: analysis of scientific literature, interdisciplinary reports, and empirical materials; structural-functional analysis of monitoring systems; comparative analysis of social integration practices; and case studies of regional and federal programs.

The article examines the monitoring model of social projects functioning in Germany (at the governmental, academic, and civil society levels), and describes its principles, methods, tools, and indicators. Concrete examples of the implementation of monitoring mechanisms are provided. The conclusion is drawn that the German experience in implementing social projects and their monitoring in the field of social work with displaced persons demonstrates a high level of institutional development, but requires further involvement of the target group representatives in evaluation processes, flexible updating of indicators, and strengthening the exchange of practices between federal

states. Monitoring in this context not only fulfills an evaluative function but also contributes to social inclusion and sustainable development.

Key words: *displaced persons, social work, social projects, monitoring, monitoring model of social projects.*

Вступ. З початком повномасштабної війни в Україні у 2022 році Європа зіштовхнулася з одним із найбільших гуманітарних викликів останніх десятиліть - масовим переселенням українського населення. Однією з країн, яка прийняла значну кількість вимушено переміщених осіб, стала Німеччина. У відповідь на нові соціальні виклики в країні було реалізовано велику кількість соціальних проєктів, орієнтованих на підтримку, адаптацію та інтеграцію українців. Успішність таких ініціатив значною мірою залежить від ефективності моніторингу - постійного процесу збору та аналізу інформації про хід та результати реалізації проєктів.

Моніторинг у сфері соціальної роботи виконує не лише функцію «нагляду» за виконанням соціальних проєктів, а й виступає важливим інструментом для своєчасного виявлення змін у потребах цільових груп, підвищення якості надання послуг і забезпечення сталого розвитку соціальних проєктів. У контексті роботи з вимушено переміщеними особами в Німеччині його значення зростає ще більше, оскільки ефективність інтеграційних заходів значною мірою залежить від урахування культурних, мовних і психологічних особливостей цієї групи. Саме тому моніторинг має бути чутливим до контексту та адаптивним до динаміки ситуації, в якій перебувають вимушено переміщені особи.

Німеччина, маючи значний досвід прийому біженців з різних країн, характеризується високим рівнем міжкультурної компетентності та розвинутою інфраструктурою соціальної підтримки. Її політика інтеграції ґрунтується на міжсекторальній взаємодії державних, муніципальних і громадських структур. Багатокультурне середовище, що склалося в країні, сприяє адаптації новоприбулих, а приклади успішної інтеграції біженців, які проживають у Німеччині протягом тривалого часу, засвідчують ефективність реалізованих соціальних програм.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У зарубіжному науковому дискурсі моніторинг соціальних проєктів розглядається П. Кеттуненом (2021) та А. Еверсом (2018), як один із ключових механізмів забезпечення якості соціальних послуг, зокрема в роботі з мігрантами та біженцями.

Також все більше уваги приділяється оцінюванню інтеграційних програм. Наприклад, звітний аналіз урядових інтеграційних проєктів із залученням Федерального міністерства праці Німеччини (2021) показує результати системного «супровідного оцінювання» для біженців у сфері працевлаштування в Німеччині.

Іншою важливою складовою моніторингу соціальних проєктів у Німеччині є участь громадянського суспільства, зокрема через механізми громадського нагляду (*zivilgesellschaftliche Kontrolle*). Як підкреслюють К. Баррето, П. Бербе та К. Гальєгос Торрес (2022), високий рівень місцевого волонтерського залучення (*civic engagement*) не лише сприяє успішній інтеграції біженців, а й виступає індикатором ефективності соціальних програм, що реалізуються на місцевому рівні. Саме активність громадянськості дозволяє не лише реалізовувати проєкти, а й моніторити їхній хід через зворотний зв'язок, оцінку потреб цільових груп та оперативне коригування заходів.

Загальнотеоретичні основи соціального проєктування та оцінки ефективності соціальних програм висвітлено у вітчизняних працях О. Беспалько (2010), О. Яременко, О. Артюх, О. Балакіревої (2002), які акцентують увагу на важливості системного підходу до впровадження та контролю за соціальними ініціативами. Аспекти планування, реалізації та моніторингу в межах соціального проєктування розглядає також Л. Романовська (2020), зокрема в контексті інноваційної діяльності у сфері соціальної політики.

Отже, хоча загальні питання соціального проєктування, інновацій у соціальній роботі та деякі аспекти моніторингу висвітлені у вітчизняних і зарубіжних джерелах, комплексне вивчення моделі моніторингу соціальних проєктів, орієнтованих саме на українців у Німеччині, ще не знайшло достатнього відображення в науковій літературі, що й зумовлює актуальність цього дослідження.

Мета дослідження: проаналізувати соціальні проєкти Німеччини щодо підтримки українських переселенців та моделі їх моніторингу.
Методи дослідження: аналіз і синтез наукових джерел для вивчення сучасних підходів до моні-

торингу соціальних проєктів у роботі з вимушено переміщеними особами; порівняльний метод для виявлення відмінностей між українськими та німецькими практиками моніторингу соціальних проєктів; аналіз звітів державних і громадських організацій Німеччини щодо інтеграційних програм для українців; метод узагальнення з метою виокремлення ключових чинників, що впливають на успішність моніторингу у сфері соціальної роботи з біженцями.

Виклад основного матеріалу дослідження. Моніторинг соціальних проєктів дозволяє забезпечити своєчасне отримання достовірної інформації про хід їх реалізації, ефективність використання ресурсів та досягнення запланованих результатів. У методичних матеріалах Програми розвитку ООН (Програма, 2009) цей процес визначається як безперервна діяльність, що передбачає систематичне збирання інформації з метою надання управлінським органам і зацікавленим сторонам об'єктивних відомостей про хід виконання завдань. О. Беспалько розглядає моніторинг як регулярне та впорядковане одержання даних, необхідних для спостереження за динамікою соціальних процесів і прогнозування їх розвитку (Беспалько, 2010). За визначенням В. Шинкарука (Шинкарук, 2016), у сфері соціальної роботи моніторинг становить органічний елемент управлінського циклу, забезпечуючи базу для ухвалення виважених рішень і коригування діяльності. Таким чином, у науковому дискурсі моніторинг інтерпретується як багатофункціональний механізм, що поєднує спостереження, аналіз і управлінський вплив у межах реалізації соціальних проєктів.

Практична реалізація моніторингу в різних країнах здійснюється через багаторівневу систему організації моніторингу, що забезпечує

узгодженість дій різних учасників процесу та підвищує довіру до результатів моніторингу.

Моніторинг соціальних проєктів у Німеччині охоплює кілька взаємопов'язаних рівнів (рис. 1), кожен із яких виконує свою унікальну функцію у забезпеченні якості, прозорості та підзвітності соціальних ініціатив.

Перший рівень – державна звітність (staatliche Berichtspflicht), що виконується на національному та регіональному рівнях органу державної влади зобов'язують виконавців проєктів надавати регулярні звіти. Ці звіти включають: хід реалізації проєкту (виконання планових заходів); використання фінансових ресурсів; кількісні показники охоплення цільової аудиторії; опис проміжних і кінцевих результатів. *Другий рівень* – громадський нагляд (zivilgesellschaftliche Kontrolle), який здійснюють організації громадянського суспільства, зокрема благодійні об'єднання, ініціативні групи, волонтерські мережі, які часто виступають не лише як виконавці, а й як незалежні спостерігачі реалізації соціальних проєктів. Вони збирають зворотний зв'язок від отримувачів послуг, здійснюють громадські аудити та беруть участь у дорадчих радах при федеральних відомствах. *Третій рівень* – науковий супровід (wissenschaftliche Begleitforschung), здійснюють незалежні наукові інститути, дослідницькі центри та університети, що залучаються до супровідної або формативної оцінки соціальних програм. Їхня функція полягає в розробці та валідації індикаторів успішності; аналізі ефективності програмних заходів; оцінюванні впливу проєкту та формулюванні рекомендацій для подальшої реалізації.

Так, Федеральне міністерство у справах сім'ї, старших громадян, жінок і молоді – «BMFSFJ»

Рис. 1. Рівні моніторингу соціальних проєктів у Німеччині

та Федеральне міністерство праці та соціальних справ- «BMAS», відповідають за контроль державних соціальних програм, включно зі звітністю про фінансове використання та перебіг реалізації. Також Управління у справах молоді «Jugendamt», відповідальні за моніторинг соціальних проєктів для підлітків і молоді, а також здійснюють контроль за використанням державних коштів на місцевому рівні.

Організації, такі як Deutsches Zentralinstitut für soziale Fragen (DZI), Help, Aktion Deutschland Hilft, Transparency International Deutschland та Accountable Now, здійснюють громадський контроль над соціальними проєктами, забезпечуючи прозорість, підзвітність і ефективність використання ресурсів. DZI проводить незалежну оцінку благодійних організацій та присвоює «знак якості» тим, хто дотримується високих стандартів фінансової прозорості і звітності, що сприяє довірі громадськості. Організація Help – Hilfe zur Selbsthilfe додатково практикує внутрішні та зовнішні контролю та публікує детальні річні звіти, підвищуючи прозорість гуманітарних програм. Aktion Deutschland Hilft встановлює чіткі правила внутрішнього контролю та проводить зовнішній аудит фінансів кожної організації-учасниці, що забезпечує системний громадський моніторинг багатопроєктних програм. Transparency International Deutschland просуває стандарти фінансової доброчесності та контролює ризики корупції, формуючи суспільні механізми моніторингу і підзвітності соціальних ініціатив. Глобальна платформа Accountable Now забезпечує стандарти підзвітності та прозорості для неурядових організацій, публікує звіти про

діяльність і фінанси, а також підтримує розвиток внутрішніх механізмів контролю, що сприяє формуванню довіри між громадськістю та організаціями, які реалізують соціальні програми.

Науковий супровід соціальних проєктів здійснюють дослідницькі установи, які надають експертну оцінку ефективності програм, аналізують їхній вплив та розробляють рекомендації для удосконалення політики у сфері громадянського суспільства. Centrum für soziale Investitionen und Innovationen (CSI) при Університеті Гейдельберга є міждисциплінарним науковим агентством, що проводить супровідні дослідження соціальних інвестицій та діяльності громадських організацій, сприяючи формуванню обґрунтованих стратегій розвитку соціальних ініціатив. German Institute of Development and Sustainability (IDOS) спеціалізується на аналізі ефективності соціальних програм та стратегічній підтримці державних і міжнародних ініціатив, надаючи наукову основу для прийняття рішень у сфері розвитку та соціальної політики. Так, науковий супровід забезпечує системну оцінку діяльності соціальних проєктів і створює надійні механізми їхнього вдосконалення на основі досліджень та доказових даних.

Таким чином, системність моніторингу в Німеччині досягається завдяки взаємодії державного, громадського та наукового рівнів, що дає змогу гнучко адаптувати соціальні проєкти до потреб вимушено переміщених осіб і зміцнювати якість соціальної політики загалом.

Для комплексного аналізу німецької моделі моніторингу соціальних проєктів для вимушено

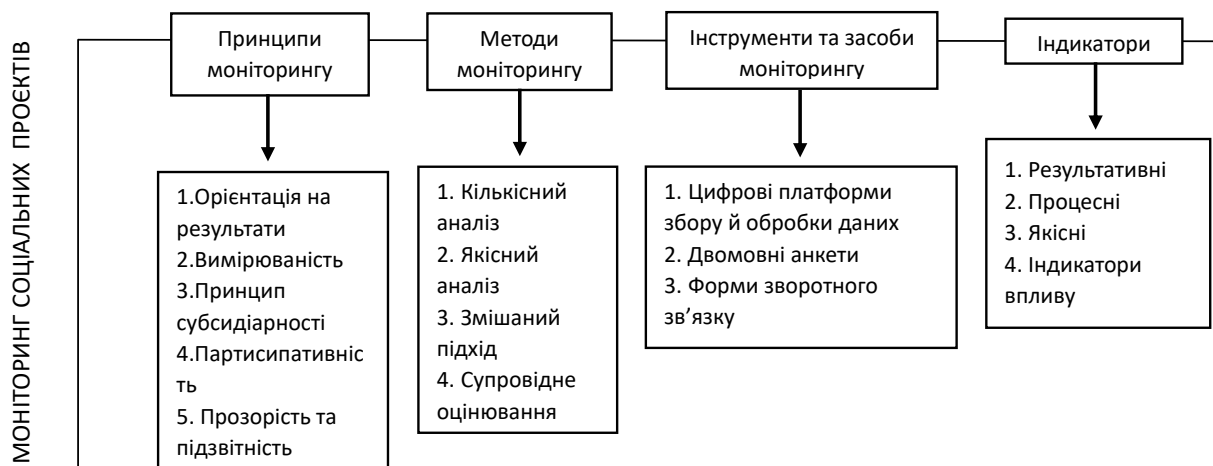

Рис. 2. Структурно-функціональна модель моніторингу соціальних проєктів у Німеччині

переміщених осіб доцільно виокремити її основні складові: принципи, методи, інструменти та індикатори. Саме їхня взаємодія формує так звану структурно-функціональну модель моніторингу соціальних проєктів у Німеччині (рис. 2), у межах якої визначаються орієнтири, реалізуються практичні підходи, застосовуються відповідні засоби збору даних та вимірюється досягнення поставлених цілей.

Принципи моніторингу визначають базові орієнтири для всієї системи оцінювання. Зокрема, одним із провідних принципів є орієнтація на результати (Ergebnisorientierung), яка передбачає фокус не лише на процесі реалізації, а й на досягненні вимірюваних соціальних змін. Важливим доповненням до цього є принцип вимірюваності (Messbarkeit), який передбачає наявність чітко визначених показників і критеріїв, за якими можна об'єктивно оцінити прогрес і вплив програм. Цей принцип дозволяє порівнювати фактичні результати з очікуваними та робить можливим своєчасне коригування заходів. Вимірюваність охоплює як кількісні показники (наприклад, кількість залучених осіб, обсяг наданих послуг), так і якісні критерії (наприклад, зміни в поведінці або сприйнятті цільової групи), що дозволяє комплексно оцінити ефективність програм і досягнення поставлених цілей.

Однією з ключових особливостей моніторингу в Німеччині є поєднання принципу субсидіарності з федеральною структурою управління. Це означає, що федеральні землі (Länder) та муніципалітети мають право самостійно розробляти власні системи моніторингу. Вони можуть включати окремі показники або методи, які краще відповідають місцевим умовам. З одного боку, це ускладнює збір єдиної статистики на загальнонаціональному рівні, але з іншого – дозволяє краще враховувати потреби конкретних громад, особливо у роботі з вимушено переміщеними особами.

Принцип партисипативності передбачає активне залучення вимушено переміщених осіб до всіх етапів планування та реалізації соціальних програм. У багатьох проєктах, особливо тих, що реалізуються за підтримки міжнародних організацій, впроваджується даний принцип. Представники цільової групи беруть участь у визначенні пріоритетів, розробці індикаторів ефективності, оцінюванні якості послуг

і наданні зворотного зв'язку. Це не лише підвищує довіру до проєкту, а й дозволяє краще адаптувати його до реальних потреб учасників. Їхній досвід, труднощі та оцінка отриманих послуг слугують підґрунтям для коригування й удосконалення методик підтримки, що забезпечує гнучкість та життєздатність соціальних програм.

Наступним ключовим принципом є прозорість і підзвітність (Transparenz und Rechenschaftspflicht), що передбачає відкритість усіх етапів моніторингу та оцінювання. Це дозволяє зацікавленим сторонам чітко бачити методи збору даних, критерії оцінки та отримані результати, а також контролювати процес прийняття рішень. Принцип сприяє довірі до системи оцінювання та полегшує обговорення висновків, а також підтримує обґрунтоване ухвалення рішень на основі наявних даних.

Після визначення ключових принципів моніторингу соціальних проєктів для вимушено переміщених осіб важливим кроком є вибір відповідних методів моніторингу, які дозволяють оцінити ефективність програм. У соціальних проєктах для вимушено переміщених осіб найчастіше застосовуються такі підходи, як: кількісний аналіз, якісний аналіз, змішаний підхід (Mixed Methods) та супровідне оцінювання.

Кількісний аналіз базується на зборі числових даних і статистичному обробленні інформації. Це можуть бути показники, такі як: кількість осіб, які брали участь у заходах, кількість виданих допоміжних матеріалів (посібники, інформаційні листівки), кількість організованих тренінгів або семінарів, кількість осіб, які знайшли роботу або проходять професійне навчання, кількість осіб, які скористалися державними або місцевими соціальними програмами, кількість волонтерів або співробітників, залучених до реалізації проєкту, тощо. Кількісний аналіз дозволяє швидко оцінити масштаби та охоплення проєктів, порівнювати результати з плановими показниками та виявляти тенденції в динаміці потреб цільової групи.

Якісний аналіз передбачає глибоке дослідження досвіду та оцінок учасників проєкту через інтерв'ю, фокус-групи, спостереження, кейс-стаді та аналіз відкритих відповідей опитувань. Для вимушено переміщених осіб це дає можливість висловити власні потреби, поділитися труднощами адаптації та оцінити,

наскільки послуги відповідають їхнім очікуванням і реальному життєвому контексту. Для моніторингу проекту такий підхід дозволяє виявляти приховані проблеми, оцінювати вплив програм на соціальне та психологічне благополуччя учасників, а також своєчасно адаптувати заходи для підвищення їхньої ефективності. До якісного аналізу належать оцінка учасниками корисності програм та послуг, відчуття безпеки і підтримки в новому середовищі, зміни в самооцінці, відчутті компетентності та мотивації, оцінка користі отриманих знань і навичок (наприклад, у вивченні мови чи професійних тренінгах), а також зміни у здатності вирішувати повсякденні проблеми та доступ до необхідних ресурсів.

У контексті інтеграційних та соціальних програм важливу роль відіграє також застосування Mixed Methods, який передбачає поєднання кількісного і якісного аналізу. Такий підхід дозволяє не лише оцінити рівень охоплення цільової аудиторії або виконання запланованих заходів, але й глибше зрозуміти суб'єктивне сприйняття ефективності програм отримувачами послуг. Якісні методи, як-от фокус-групи, глибинні інтерв'ю та ін., застосовуються при науковому супроводі, зокрема університетами або незалежними дослідницькими установами.

Крім того, в Німеччині сформувалася чітка правова та інституційна основа для моніторингу соціальних проектів. Наприклад, Закон про підтримку біженців (§ 45 SGB VIII, § 6 SGB II, § 11 SGB XII) передбачає обов'язок моніторингу ефективності послуг, що фінансуються державою або співфінансуються з муніципальних бюджетів. Моніторинг може здійснюватися або органом, що замовляє послуги (Auftraggeber), або через незалежного виконавця (Dritte Evaluation).

Ще одним важливим методом моніторингу є супровідне оцінювання (begleitende Evaluation), яке здійснюється протягом усього циклу реалізації програми. Це безперервний процес збору, аналізу та інтерпретації даних щодо реалізації програм у режимі реального часу. Його мета – виявлення сильних і слабких сторін проекту ще на етапі впровадження, а також оперативне коригування методів роботи відповідно до потреб біженців. Цей тип оцінювання активно застосовується в програмах професійної орієнтації, мовної інтеграції,

працевлаштування та житлового забезпечення. Наприклад, у 2021 році було проведено масштабне дослідження в межах проекту, ініційованого Федеральним міністерством праці та соціальних питань, яке показало, що системний моніторинг сприяє підвищенню результативності проектів завдяки включенню голосу цільової аудиторії в оцінювання.

Наступним кроком є розгляд інструментів і засобів, які забезпечують практичну реалізацію моніторингу соціальних проектів для вимушено переміщених осіб. Саме завдяки цифровим платформам, двомовним анкетам та формам зворотного зв'язку стає можливим збирати, обробляти та аналізувати інформацію про реалізацію заходів, оцінювати ефективність програм і враховувати потреби бенефіціарів, зокрема вимушено переміщених осіб.

Для ефективного збору, обробки та інтеграції даних у загальні бази застосовуються цифрові платформи та інструменти аналізу інформації. Наприклад, у сфері медико-соціального супроводу вимушено переміщених осіб у приймальних центрах застосовуються спеціалізовані цифрові платформи, як-от RefCare, що забезпечує захищене зберігання та обмін інформацією між соціальними працівниками, лікарями та іншими залученими структурами без порушення вимог захисту персональних даних (Robl, Scholz, Scholz, Gilsdorf, 2021).

Для забезпечення точності та коректності зібраних даних у соціальних проектах для вимушено переміщених українців все більше організацій розробляють за підтримки професійних перекладачів *двомовні анкети*, адаптовані з урахуванням мовних і культурних особливостей. Такі анкети дозволяють респондентам відповідати зрозумілою їм мовою, зменшують ризик непорозумінь і помилок у відповідях, а також сприяють більш повному та достовірному збору інформації про потреби, оцінку послуг і ефективність програм.

Форми зворотного зв'язку дозволяють отримувати відгуки від бенефіціарів щодо якості наданих послуг. Так, німецькі неурядові організації, як Caritas, Diakonie, AWO, які здійснюють як реалізацію проектів, так і моніторинг їх ефективності, включають регулярне опитування учасників, зворотний зв'язок із соціальними працівниками, аналіз задоволеності послугами тощо. Завдяки високому рівню

довіри до цих організацій учасники охоче надають відвертий зворотний зв'язок, що дозволяє оперативно коригувати програми, підвищувати їхню ефективність і робити підтримку більш чутливою до конкретних потреб громад.

Усі соціальні програми, зокрема ті, що стосуються вимушено переміщених осіб, мають бути підкріплені чітко визначеними індикаторами досягнення цілей (Wirkungsindikatoren), які дозволяють здійснювати як поточне, так і підсумкове оцінювання. Такий підхід відображений, зокрема, у методичних рекомендаціях Федерального міністерства економічного співробітництва та розвитку (BMZ) [10], та використовується також у внутрішньонімецьких програмах підтримки вимушено переміщених осіб. Тож, ми виділимо результативні, процесні, якісні індикатори та індикатори впливу.

Результативні індикатори (Output Indicators) відображають безпосередні результати діяльності проекту. Вони дозволяють не лише оцінити обсяг виконаних робіт, а й визначити ступінь реалізації планових завдань, виявити сильні та слабкі сторони програми, а також сформулювати основу для подальшого аналізу впливу проекту на цільову групу. Вони є критично важливими для короткострокового моніторингу ефективності діяльності та своєчасного коригування процесів.

Процесні індикатори (Process Indicators) фокусуються на самому процесі реалізації заходів, його ефективності та дотриманні стандартів. Вони дозволяють відстежувати, як організовані заходи та чи проводяться вони за планом. Наприклад: середній час очікування на зустріч із соціальними працівниками, рівень участі бенефіціарів у запланованих заходах, дотримання графіків реалізації програм. Ці показники допомагають оперативно виявляти проблеми в організації послуг та своєчасно їх коригувати.

В свою чергу якісні індикатори (Qualitative Indicators) відображають досвід, оцінку та сприйняття програми самими бенефіціарами. Вони вимірюють суб'єктивні ефекти, які неможливо кількісно підрахувати. Якісні індикатори допомагають зрозуміти глибший вплив програм і вдосконалювати їхній зміст відповідно до потреб учасників.

Індикатори впливу (Impact Indicators) оцінюють довгострокові зміни, які сталися завдяки

реалізації проекту, та їхній ефект на життя бенефіціарів і громаду загалом. Вони допомагають оцінити стратегічну ефективність програм і визначити, наскільки досягнуті соціальні зміни відповідають поставленим цілям.

Таким чином, моніторинг соціальних проектів у Німеччині не зводиться лише до формального звітування. Це динамічний і багаторівневий процес, що поєднує інструменти кількісної аналітики, якісного аналізу, міждисциплінарного підходу та участі громади. Усе це створює сприятливе середовище для ефективної реалізації соціальних ініціатив, у тому числі спрямованих на інтеграцію українських біженців.

Як вже було зазначено, у 2022 році Німеччина оперативно запустила десятки соціальних проектів, спрямованих на допомогу українським біженцям. Це програми з вивчення мови, професійної підготовки, психологічної підтримки, інтеграції в освітні та медичні системи. Багато з них реалізовувалися за фінансової підтримки держави в партнерстві з місцевими муніципалітетами та неурядовими організаціями. Моніторинг цих проектів проводився на різних рівнях.

Так, у межах проекту "WIR – Netzwerke integrieren Geflüchtete in den Arbeitsmarkt", що координувалася ВМАС, здійснювався регулярний збір даних про залучення українців до ринку праці, ефективність супровідних послуг, бар'єри у працевлаштуванні. Також проводилося включене оцінювання у школах, де навчалися українські діти, щоб адаптувати підходи до інклюзивної освіти. Завдяки регулярному збору даних у межах даної програми, вдалося не лише оцінити реальний рівень доступу українців до ринку праці, а й виявити структурні бар'єри – мовні, правові, кваліфікаційні – які перешкоджають повноцінній економічній інтеграції. Це дозволило скоригувати супровідні послуги, як-от мовні курси, консультації з визнання дипломів та підтримку при працевлаштуванні. У шкільному середовищі включене оцінювання дало змогу оперативно адаптувати навчальні матеріали, забезпечити психосоціальний супровід дітей і сформулювати індивідуальні освітні траєкторії з урахуванням травматичного досвіду, культурного контексту та мовної ситуації. Таким чином, моніторинг не лише фіксував поточний стан, а й став інструментом управління змінами, забезпечуючи

цільове використання ресурсів і підвищення ефективності інтеграційних заходів на місцевому рівні.

У Саксонії за підтримки Центру наукового моніторингу був проаналізований стан професійної соціальної роботи з вимушено переміщеними особами. Моніторинг показав, що соціальні структури та підходи до роботи з вимушено переміщеними особами суттєво варіюються між міськими та сільськими територіями. Особливо проблематичною є ситуація в сільській місцевості, де комунікація, чітке визначення обов'язків та ресурсна підтримка є менш структурованою. Результати свідчать також про важливість формування зрозумілої мережевої взаємодії між різними установами: державними, громадськими і волонтерськими. Особливо ефективними є моделі, що включають регулярні круглі столи, спільні платформи та чітке розподілення повноважень.

У Берліні в період з 2023 по 2024 роки був здійснений проєкт DeZIM за участі Фрідріке Ремер і Сабріни Заяк, який мав на меті здійснити моніторинг досвіду дискримінації біженців у притулках через якісні та кількісні методи (через інтерв'ю та експериментально-опитувальне дослідження). Це дозволило створити апробований інструмент моніторингу для подальшого інтегрування в політику Антидискримінації на рівні міста. Результати моніторингу дозволили виявити структурні проблеми у доступі до правової та психологічної підтримки, а також недостатній рівень обізнаності біженців про механізми захисту.

Федеральне Міністерство праці та соціальних справ Німеччини замовило супровідне оцінювання проєктів з інтеграції на ринку праці, яке проводили IZA (Institute of Labor Economics), DIW, RWI, IAQ та інші у період 2022–2024. Моніторинг виявив значні відмінності в результативності залежно від рівня доступу до мовних курсів, інтенсивності кар'єрного супроводу та локального ринку праці. Наприклад, учасники програм, які мали змогу поєднувати мовну інтеграцію з оплачуваним стажуванням або практикою, демонстрували вищі показники працевлаштування. Окрім того, у звіті підкреслено, що гнучкі, адаптовані до індивідуальних потреб підходи значно ефективніші за стандартизовані моделі. Такий моніторинг відіграв ключову роль у тому, щоб вчасно виявити як

бар'єри, так і сприятливі фактори інтеграції на ринку праці. Зібрані дані дозволили не лише оцінити досягнення короткострокових цілей, а й закласти підґрунтя для довгострокових змін у політиці трудової інтеграції. Це сприяло формуванню більш цільових, ефективних та соціально справедливих інструментів підтримки для вимушено переміщених осіб у Німеччині.

Лейбніцький інститут економічних досліджень проводив формальну оцінку інтеграційних проєктів для вимушено переміщених осіб на замовлення Федерального міністерства праці та соціальних справ (BMAS). Цей проєкт мав на меті оцінити, наскільки ефективними є заходи з працевлаштування біженців, та надати конкретні рекомендації для впровадження на державному рівні. Цей проєкт мав стратегічне значення – дозволив не лише системно оцінити дієвість заходів з працевлаштування, а й створити адаптивні моделі підтримки, сфокусовані на освітніх та професійних потребах вимушено переміщених осіб.

Проєкт EvIk (Evaluation of Integration Courses), реалізований BAMF-FZ та іншими партнерами, триває з 2018 по 2026 роки та має на меті оцінити ефективність інтеграційних курсів. Використовуються Mixed Methods – комбіновано якісні й кількісні дані, а також інформація від учасників курсів, викладачів, організаторів і курсів на різних етапах (опитування учасників наприкінці курсу та через рік після нього). На першому етапі моніторингу було розроблено двомовні анкети з підтримкою через аудіо (у 13 мовах), щоб охопити тих, хто не читає своїм рідним шрифтом. На другому етапі зібрано 611 інтерв'ю (77% відповіли), на третьому – 1 699 (67% відповіли). Незважаючи на виклики, як-от мовні бар'єри та доступ до цільової групи, отримані дані мають високу якість завдяки якісній обробці та контролю. Проміжні результати будуть доступні наприкінці 2025 року, завершальна оцінка – у 2026.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Моніторинг соціальних проєктів, спрямованих на підтримку вимушено переміщених осіб у Німеччині, реалізується через багаторівневу систему, що поєднує державну звітність, громадський нагляд та науковий супровід, і саме така структура лягла в основу моделі моніторингу, яка включає кілька ключових компонентів, що забезпечують комплексну оцінку

якості, прозорості та ефективності соціальних ініціатив, дозволяючи коригувати програми та адаптувати їх до потреб цільової аудиторії.

Використання різноманітних методів моніторингу – кількісного, якісного, змішаного та супровідного оцінювання – дозволяє комплексно оцінювати діяльність проєкту, розуміти досвід бенефіціарів та своєчасно коригувати заходи.

Ключову роль у системі відіграють інструменти збору та обробки даних, включно з цифровими платформами, двомовними анкетами, та формами зворотного зв'язку. Водночас використання різних типів індикаторів – результативних, процесних, якісних та індикаторів впливу – дозволяє оцінити як безпосередні результати, так і довгострокові зміни у житті вимушено переміщених осіб.

Приклади успішних проєктів, спрямованих на інтеграцію вимушено переміщених осіб, демонструють, що активне залучення учасників проєкту у процес моніторингу є важливим чинником підвищення якості соціальних послуг. Інституції, що здійснюють моніторинг, застосовують інноваційні підходи, залучаючи наукові центри, громадські організації та цифрові платформи, що створює основу для гнучкої та життєздатної системи соціальної підтримки.

Отже, моніторинг соціальних проєктів у роботі з вимушено переміщеними особами в Німеччині виконує не лише контрольну, а й стратегічну функцію, забезпечуючи адаптацію програм до реальних потреб цільової групи, підвищення якості соціальних послуг та ефективність інтеграційної політики загалом.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Kettunen P. Measures and Their Countermeasures: Reflexivity and Second-Order Reactivity in Quantifying Immigrant Integration. *Sociological Forum*. 2021.
2. Evers A. Social Innovations as Messages: Democratic Experimentation in Local Welfare Systems. *Social Innovations in the Urban Context*. Cham: Springer, 2016. DOI 10.1007/978-3-319-21551-8_9.
3. IZA: Institute of Labor Economics. *Begleitevaluation arbeitsmarktpolitischer Integrationsmaßnahmen für Geflüchtete* (Final report). Bonn: Bundesministeriums für Arbeit und Soziales, 2021. 285 Seiten. URL: <https://www.iaw.edu/labour-markets-and-social-security-completed/begleitevaluation-der-arbeitsmarktpolitischen-integrationsmassnahmen-fuer-gefluechtete.html> (дата звернення: 04.08.2025)
4. Barreto C., Berbée P., Gallegos Torres K., Lange M., Sommerfeld K. The Civic Engagement and Social Integration of Refugees in Germany. *Nonprofit Policy Forum*. 2022. pp. 161–174. DOI:10.1515/npf-2022-0015
5. Беспалько О. В. Методологія соціального проєктування : навч. посіб. Київ: Центр учб. літ., 2010. 264 с.
6. Яременко О., Артюх О., Балакірева О. Соціальні послуги: оцінка потреб і якості: навч.-метод. посіб. Київ : Український ін-т соціальних досліджень, 2002. 124 с.
7. Романовська Л. М. Соціальне проєктування у соціальній роботі: навч. посіб. Київ: Каравела, 2020. 188 с.
8. Rossi D., Bührmann C. Integration of qualitative methods of monitoring in social work: Approaches and challenges. *Journal of Social Policy Research*, 38(2), 2021. pp.145–162.
9. Deutsches Zentrum für Altersfragen (DZA). Methodological framework for social service evaluation. Berlin: DZA Publications, 2020. URL: <https://www.dza.de/en/publications/social-service-evaluation-framework> (дата звернення: 05.08.2025)
10. BMZ (Bundesministerium für wirtschaftliche Zusammenarbeit und Entwicklung). *Wirkungsorientiertes Monitoring in der Entwicklungszusammenarbeit*. 2022. URL: <https://www.bmz.de/de/entwicklungspolitik/monitoring-evaluierung> (дата звернення: 07.08.2025)
11. Robl, F., Scholz, S., Scholz, S., Gilsdorf, A., et al. *Monitoring health care of asylum seekers in reception centres: approaches and lessons learned from the PriCare project*. 2021. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8734166/> (дата звернення: 07.08.2025)
12. Gemende, M., Jerzak, C., Lehr, M., Sand, M., Wagner, B. *Flüchtlingssozialarbeit in Bewegung. Ein Handlungsfeld der Sozialen Arbeit am Beispiel der FSA in Sachsen*. Weinheim/Basel: Beltz Juventa, 2022. 160 S.
13. Семігіна Т. В. Інновації у соціальній роботі: виклики для теорії та практики. *Соціальна робота і освіта*. 2018. № 1(2). С. 5–11.
14. Günzel E., Benz M., Petermann S. Migrant organizations and their networks in the co-production of social protection. *Social Sciences*, 2022. 585 S. DOI:10.3390/socsci11120585.
15. Harder N., Kalter F., Nowicka M. Integration in Deutschland: Erster Bericht zu den Indikatoren gestützten. Integrationsmonitoring. Berlin: DeZIM Institut, 2021.
16. Шинкарук В. Стратегічний нарратив як методологічний інструмент стратегічних комунікацій. У: *Світ політики, суспільства, географії*, 2016. С. 4–32.

17. UNDP. *Handbook on Planning, Monitoring and Evaluating for Development Results*. New York: UNDP, 2009. 232 p. URL: <https://mandeguidelines.iom.int/sites/g/files/tmzbd12306/files/2023-03/pme-handbook.pdf> (дата звернення: 09.08.2025)

REFERENCES:

1. Kettunen, P. (2021). Measures and Their Countermeasures: Reflexivity and Second Order Reactivity in Quantifying Immigrant Integration. *Sociological Forum*.
2. Evers, A. (2016). Social Innovations as Messages: Democratic Experimentation in Local Welfare Systems. In *Social Innovations in the Urban Context*. Cham: Springer. DOI 10.1007/978-3-319-21551-8_9.
3. IZA: Institute of Labor Economics. (2021). Begleitevaluation arbeitsmarktpolitischer Integrationsmaßnahmen für Geflüchtete [Evaluation of labor market integration measures for refugees] (Final report). Bonn: Bundesministerium für Arbeit und Soziales. 285 pages. Retrieved from: <https://www.iaw.edu/labour-markets-and-social-security-completed/begleitevaluation-der-arbeitsmarktpolitischen-integrationsmassnahmen-fuer-gefluechtete.html> (accessed: 04.08.2025). [in German].
4. Barreto, C., Berbée, P., Gallegos Torres, K., Lange, M., Sommerfeld, K. (2022). The Civic Engagement and Social Integration of Refugees in Germany. *Nonprofit Policy Forum*, pp. 161–174. DOI:10.1515/npf-2022-0015
5. Bepalko, O.V. (2010). Metodolohiia sotsialnoho proektuvannia [Methodology of social design]: navch. posib. Kyiv: Tsentrucheb. lit., 264 p. [in Ukrainian].
6. Yaremenko, O., Artiukh, O., Balakirieva, O. (2002). Sotsialni posluhy: otsinka potreb i yakosti [Social services: assessment of needs and quality]: navch.-metod. posib. Kyiv: Ukrainskyi instytut sotsialnykh doslidzhen, 124 p. [in Ukrainian].
7. Romanovska, L.M. (2020). Sotsialne proektuvannia u sotsialnii roboti [Social design in social work]: navch. posib. Kyiv: Karavela, 188 p. [in Ukrainian].
8. Rossi, D., Bührmann, C. (2021). Integration of qualitative methods of monitoring in social work: Approaches and challenges. *Journal of Social Policy Research*, 38(2), 145–162.
9. Deutsches Zentrum für Altersfragen (DZA). (2020). Methodological framework for social service evaluation. Berlin: DZA Publications. URL: <https://www.dza.de/en/publications/social-service-evaluation-framework> (accessed: 05.08.2025). [in German].
10. BMZ (Bundesministerium für wirtschaftliche Zusammenarbeit und Entwicklung). (2022). Wirkungsorientiertes Monitoring in der Entwicklungszusammenarbeit. Retrieved from: <https://www.bmz.de/de/entwicklungspolitik/monitoring-evaluierung> (accessed: 07.08.2025). [in German].
11. Robl, F., Scholz, S., Scholz, S., Gilsdorf, A., et al. (2021). Monitoring health care of asylum seekers in reception centres: approaches and lessons learned from the PriCare project. Retrieved from: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8734166/> (accessed: 07.08.2025).
12. Gemende, M., Jerzak, C., Lehr, M., Sand, M., Wagner, B. (2022). Flüchtlingssozialarbeit in Bewegung. Ein Handlungsfeld der Sozialen Arbeit am Beispiel der FSA in Sachsen. Weinheim/Basel: Beltz Juventa, 160 p. [in German].
13. Semyhina, T.V. (2018). Innovatsii u sotsialnii roboti: vyklyky dlia teorii ta praktyky [Innovations in social work: challenges for theory and practice]. *Sotsialna robota i osvita*, No. 1(2), 5–11. [in Ukrainian].
14. Günzel, E., Benz, M., Petermann, S. (2022). Migrant organizations and their networks in the co-production of social protection. *Social Sciences*, 585 p. DOI:10.3390/socsci11120585.
15. Harder, N., Kalter, F., Nowicka, M. (2021). Integration in Deutschland: Erster Bericht zu den Indikatoren gestützten Integrationsmonitoring. Berlin: DeZIM Institut. [in German].
16. Shynkaruk, V. Strategichniy naratyv yak metodolohichnyi instrument stratehichnykh komunikatsii [Strategic narrative as a methodological tool of strategic communications]. U: *Svit polityky, suspilstva, heohrafii* [World of Politics, Society, Geography], 2016, pp. 4–32. [in Ukrainian].
17. UNDP. *Handbook on Planning, Monitoring and Evaluating for Development Results*. New York: UNDP, 2009. 232 p. Retrieved from: <https://mandeguidelines.iom.int/sites/g/files/tmzbd12306/files/2023-03/pme-handbook.pdf> (accessed: 09.08.2025).

Дата надходження статті: 29.09.2025

Дата прийняття статті: 19.10.2025

Опубліковано: 12.12.2025